

3.5.2018

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Viite

HE 31/2018 vp

Hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Rekisteröidyn oikeudet

Henkilötietojen käsittely oikeudenkäyntimenettelyssä perustuu prosessilakeihin sekä oikeudenkäynnin, oikeudenkäyntiaineiston ja ratkaisun julkisuutta ja toisaalta myös tietosuojaa koskeviin säännöksiin ja hyvään tietojenkäsittelytapaan. Julkisuuslainsäädännön ja henkilötietojen suojan suhde on epäselvä ja niiden yhteensovittaminen on osoittautunut tuomioistuimissa erittäin haastavaksi. Käräjäoikeus katsoo, että nyt kysymyksessä olevan henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa koskevan lain ja olemassa olevan julkisuuslainsäädännön suhdetta tulisi selkeyttää. Helsingin käräjäoikeus katsoo, ettei oikeus tarkastaa rekisterissä olevia omia tietoja saa ylittää erityislainsäädännöllä säädettyä salassapitoa.

Rekisteröidyn tarkastusoikeus on ongelmallinen erityisesti salaisten pakkokeinojen tietojen osalta. Niiden kohdalla tuomioistuimella ja rekisterinpitäjällä tulisi olla mahdollisuus ilmoittaa, ettei näistä asioista anneta mitään tietoja. Tällöin tuomioistuin ei paljasta, kohdistuuko henkilöön pakkokeinoja. Jos kyselijä kohdistaa tiedustelunsa rekisterinpitäjään, tulisi senkin voida ilmoittaa samalla tavalla.

Nyt vastaamalla tiedustelijalle, että tarkastusoikeutta rajoitetaan 28 §:n nojalla, hän tietää, että salaisia pakkokeinoja on joko menossa tai mennyt. Jos taas mitään vastausta ei anneta, sitä pidetään epäämisenä, josta on annettava kanteluosoitus. Salaisista pakkokeinoista on mahdollista antaa tietoja vasta siinä vaiheessa, kun pakkokeinon kohteena olleelle henkilölle on ilmoitettu pakkokeinon käyttämisestä.

Huomattava on vielä, että rekisteröidylle annettava laaja tarkastusoikeus on altis väärinkäytöksille. Rekisteröity voi tietoja pyytämällä tarpeettomasti hankaloittaa ja pitkittää rikosasioiden käsittelyä. Aiheettomiin, toistuviin ja lukuisiin selvityspyyntöihin rikosasioiden käsittelyn yhteydessä ei tosiasiallisesti voida vaikuttaa ehdotetulla tavalla maksujen perimisellä johtuen siitä, että asianosaiset eivät juurikaan maksa tällaisia maksuja, vaikka niitä heiltä perittäisiin, tai heidät vapautetaan niistä julkista oikeusapua koskevissa säännöksissä. Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, että tarkastusoikeutta voitaisiin rajoittaa siten, että henkilöllä olisi oikeus tarkastaa tietojaan esimerkiksi kahdesti vuodessa.

Tuomioistuinten tietojärjestelmät

Käräjäoikeuksissa käytettävät asiankäsittelyjärjestelmät ovat vanhoja. Niihin olisi tehtävä uudistuksia, jotta ne täyttäisivät lakiehdotuksessa esitetty tietojen suojaamiseen liittyvät vaatimukset. Oikeushallinnossa on kuitenkin käynnissä ns. AIPA-hanke, jossa tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmät rakennetaan uudelleen pala kerrallaan vuoteen 2023 mennessä. Tähän nähden vanhojen järjestelmien uudistaminen ei ole järkevää. AIPA-hankkeessa on välttämätöntä kiinnittää erityistä huomiota tietoturvaan ja -suojaan koskeviin kysymyksiin. Käräjäoikeus pitää tärkeänä, että AIPA-hanketoimistoa kuultaisiin henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa koskevan lain valmistelussa.

Muuta

Käräjäoikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että lakiehdotuksessa jää epäselväksi, että mikä olisi Tietosuojaviraston ja tietosuojavastaavan rooli rikosasioita käsittelevissä tuomioistuimissa sekä miten rekisterinpitäjälle kuuluvat tehtävät ja vastuu jakautuisivat tuomioistuinten ja Oikeusrekisterikeskuksen välillä.

Helsingin käräjäoikeus tukee Itä-Suomen hovioikeuden lausumassaan esiin tuomia kannanottoja koskien erityisesti sitä, ettei rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalan laajentaminen hallituksen esityksen mukaisesti koskemaan myös nimenomaisesti tuomioistuinten tuomitsemistoimintaa niiden käsitellessä rikosasioita, ole perusteltua.

Käräjätuomari Jussi Leskinen